

Sławomir Kupla

Gwiazda europejskiego kina - Wanda Treumann – korzenie wodzisławskie

O tym, że historia Wodzisławia może zaskakiwać przekonujemy się niejednokrotnie. Jednak brak elementarnych źródeł, które miasto utraciło na skutek pożarów, wojen oraz bezmyślności urzędników sprawia, że dotarcie dziś do wielu wątków historycznych staje się bardzo utrudnione.

Również tragiczna historia XX wieku, która nie ominęła także Górnego Śląska sprawia, że pamięć o wielu jego mieszkańcach została w dużej mierze wymazana. Tak jest również z naszą bohaterką, znaną gwiazdą europejskiego kina niemego, producentką filmową, właścicielką kina pod Berlinem - Wandą Treumann. Niewielu ludzi wie, że urodziła się w Wodzisławiu jako Wanda Reich i do dwudziestego roku życia mieszkała w naszym mieście.

O ile data jej urodzin nie budzi wątpliwości to już wiele źródeł dość mylnie podaje, że miała wywodzić się z bogatej ostrawskiej rodziny a inne informacje wskazują, że przyszła na świat w podczęstochowskiej wsi Koclin (niem. Kocle). Dziś nareszcie przyszedł czas, aby zdementować te błędne informacje krążące w sieci i wielu publikacjach, odsłaniając autentyczne źródła dotyczące jej wodzisławskiego rodowodu i statusu jej rodziny.

Dla badań tego typu koronnym dowodem w sprawie są archiwa metrykalne, które szczęśliwie się zachowały i przechowywane są w oddziale cieszyńskim Państwowego Archiwum w Katowicach. Z nich to dowiadujemy się, że Wanda Treumann przyszła na świat w Wodzisławiu Śląskim (Loslau

Wodzisław, był wówczas małym wielowyznaniowym miasteczkiem, liczącym około 2536 osób, gdzie mieszkało 2104 katolików, 302 żydów i 130 ewangelików. Wówczas Reichowie byli jedną z najbogatszych rodzin ówczesnego Wodzisławia, która mieszkała w kamienicy przyrynkowej pod numerem 13.

Rodzina Reichów w Wodzisławiu

Najstarsze zachowane księgi gruntowe wskazują, że rodzina Reich przybyła do Wodzisławia w początkach XIX wieku. W zachowanym odpisie księgi gruntowej znajdziemy bezcenną wzmiankę dotyczącą zakupu przez nich nieruchomości w mieście. Wówczas to dzięki zgodzie ministerialnej 10 grudnia 1804 roku Rosel Reich z domu Traplowitz, prababka Wandy Treumann zakupuje za 300 talarów dom w Wodzisławiu stojący na Raciborskim Przedmieściu (obecnie Księżnej Konstancji 21) od ówczesnego przedstawiciela władz miejskich, burmistrza policji i pożarnictwa Johanna Gottleiba Kluge (1743-1811). Rosel Traplowitz była już w tym czasie żoną handlowca Mousesa Reicha (1768-1836) i ze związku tego przyszło na świat w Wodzisławiu siedmioro dzieci. Najstarszym dzieckiem Mousesa i Rosel Reich był syn Loebel (Louis), który urodził się w Wodzisławiu w 1811 roku. Był on z zawodu szynkierzem. W wieku 27 lat Loebel Reich poślubił w 1838 roku swoją rówieśniczkę, wodzisławiankę Rosel Holleander (1811-1885), córką bogatego szynkierza win i właściciela gorzelnii Arona Hollendra i Ester Greatzner.

Rodzina Holleander, była jedną z najbogatszych rodzin ówczesnego Wodzisławia, posiadającą dużą kamienicę mieszczącą się przy Rynku pod ówczesnym numerem 53 (obecnie Rynek 13). W momencie zawarcia ślubu ojciec Rosel Holleander - Aron już nie żył. W związku z tym, że Holleandrowie nie mieli męskiego spadkobiercy, tuż po zawarciu ślubu, 3 maja 1838 roku wdowa Ester Holleander przekazuje kamienicę przyrynkową wraz z rozwiniętym zapleczem za 1600 talarów zięciowi szynkierzowi Loeblowi oraz córce Rosel Reich.

Loebel Reich – dziadek Wandy był bardzo dobrym przedsiębiorcą. Dzięki jego działalności udało się pomnożyć majątek rodziny Reichów i Hollenadrów. W 1841 roku kupił dom stojący na Raciborskim Przedmieściu wraz z dużą posesją i pobudował tam browar. Kontynuował on również produkcję wysoko procentowych alkoholi przy Rynku 13, gdzie na jej zapleczu funkcjonowała gorzelnia. Loebel Rosel Reichowie doczekali się liczego potomstwa. Ze związku tego przyszła na świat w Wodzisławiu w latach (1839-1851) dziewiątka dzieci. Jednym z nich był Salamon Reich - ojciec naszej bohaterki – Wandy, który urodził się 23 października 1846 roku jako szóste ich dziecko. Jego rodzeństwem byli jeszcze: Jettel (1839), Mouses (1840), Carl (Kallmann) (1842), Jonas (1843), Lehne (1845), Rosalia (1848), Aron (1849) oraz Dorothea (1851).

Loebel zmarł w Wodzisławiu 21 września 1881, dożywszy sędziwego wieku osiemdziesięciu lat, a jego żona Rosel odeszła cztery lata później. Po śmierci rodziców i prawnym spłaceniu piątki żyjącego wówczas rodzeństwa prawnym spadkobiercą majątku Reichów przy Rynku 13 został w 1886 roku ich syn Salamon, który już wcześniej rozwinął produkcję i destylacji alkoholi oraz likierów. Starszy syn Carl odziedziczył browar stojący na Raciborskim Przedmieściu.

Salamon Reich przed 1876 roku poślubił Amalię Treumann, ze związku tego przyszła na świat czwórka dzieci w latach 1876-1885. Wanda, urodzona 17 listopada 1883 roku była czwarta w kolejności. Miała ona czwórkę rodzeństwa: Elise (1876), Feliksa Maxa (1878), Arnolda (1879) oraz Betti (1885). Salamon Reich zmarł przedwcześnie w Wodzisławiu 5 czerwca 1893 roku, dożywszy niespełna 47 lat. Po jego śmierci majątkiem rodziny Reichów zarządzała przez 13 lat żona Amalia, która nieco później wynajęła parter kamienicy przy Rynku 13 restauratorowi Josefowi Rotterowi. W 1906 roku zapisała ona majątek rodziny synom: kupcowi Maxowi mieszkającemu wówczas w Berlinie oraz Arnoldowi, który pracował jako aptekarz w Hamburgu. Córkami: Elisa, Wanda oraz Betti były już zamężne i dostały swoją odprawę. W 1906 roku synowie Max i Arnold Reichowie sprzedają majątek kupcowi Hugo Friedaedrowi, który kontynuował rodzinną tradycję Reichów w produkcji alkoholi, utrzymując jej markę - Salamon Reich

Dzieci Salomona Reicha i Amalii Treumann zdobyły staranne wykształcenie. Wpierw uczęszczając do wielowyznaniowej, 7 - klasowej szkoły powszechnej w Wodzisławiu, której rektorem był w latach 1877-1893 August Krzoska (1844-1893), a następnie kontynuowały naukę w ewangelickim gimnazjum w Raciborzu.

Wanda Treumann mieszkała w Wodzisławiu do dwudziestego roku życia. 17 lutego 1903 roku poślubiła tu majątnego kupca, osiadłego w Lipsku - Carla Treumanna, który urodził się 2 września 1864 roku w Mysłowicach. Był on synem kupca, właściciela młyna w podgliwickiej wsi Łany. Jego matką była Adela Sachs. Zapewne małżeństwo to było dobrze zaplanowane przez rodzinę zważywszy, że pan młody był starszy od Wandy Reich niemal o dwadzieścia lat. Warto przy tym zauważyć, że matka Amalia oraz Dorota urodzona w 1851 r., a mieszkająca w Katowicach związane były rodzinnie z rodziną Treumannów.

Wanda Reich teraz Treumann opuszcza rodzinne miasto w 1903 roku wraz ze swoim mężem Carlem, udając się do Lipska, a następnie przeprowadza się do Berlina, gdzie kończy szkołę teatralną. Jej praca i talent pozwala odnieść wielki sukces. Zostaje aktorką, gwiazdą kina niemego europejskiego formatu. Występuje w trzydziestu filmach. Była również producentką filmów, gdzie pod jej nadzorem powstaje około 50 produkcji. Trafia ona na salony elit. W prasie prowadzone są wywiady i informacje plotkarskie na jej temat. Jej piękne studyjne zdjęcia, rozsyłane są w formie pocztówek niemal po całej Europie, gdzie trafiają nawet za ocean do Stanów Zjednoczonych. Wanda Treumann... dziewczyna z Wodzisławia...